

Avaluació dels aprenentatges en contextos educatius en línia

*Lourdes Guàrdia, Nati Cabrera,
Teresa Romeu, Maite Fernández*

1. El valor de les TIC en l'avaluació dels aprenentatges

L'avaluació dels aprenentatges és un dels elements clau de qualsevol procés educatiu, juntament amb el d'ensenyar i aprendre. En funció de com es plantegi aquesta avaluació, segons el context i les eines disponibles, la manera com s'ensenyà i s'aprèn es veurà condicionada.

Així doncs, si l'activitat d'ensenyament i aprenentatge es desenvolupa en un context on el suport de les Tecnologies de la Informació i la Comunicació (TIC) tenen un paper fonamental, aleshores l'avaluació pot proposar estratègies de seguiment de l'estudiantat de manera remota, fent que l'acompanyament sigui continuat en el temps.

L'ús de les eines digitals faciliten la presentació de resultats, tant del procés, com del producte final. I, a més, quan en diferents moments del procés s'incorporen estratègies d'autoavaluació i coavaluació en línia, es promou l'**autoregulació dels aprenentatges** i l'**autonomia** de l'estudiantat. En aquest sentit, les TIC permeten agilitzar la gestió de l'avaluació des de totes les seves dimensions i vessants, esdevenint així molt completa.

L'ús de les tecnologies de la informació i la comunicació (TIC) permet generar un valor afegit al procés avaluatiu, tant per al professorat, com per a l'estudiantat. El seu ús facilita que hi hagi un seguiment més continuat de les experiències i procés d'aprenentatge, tant de manera grupal com individual. La gestió del feedback qualitatiu personalitzat, l'automatització de respostes immediates, la gestió d'instruments diversificats d'avaluació, coavaluació i autoavaluació, o la gestió de la informació que ens donen de dades digitals que es recullen i generen al llarg del procés formatiu, en són alguns dels exemples.

2. Enfocament de l'avaluació

2.1. Contínua i formativa

És important tenir en compte que no és el mateix **avaluar per a qualificar** que **avaluar per aprendre**. Es recomana crear una cultura avaluadora diferent, que entengui l'avaluació com a part del procés d'aprenentatge, i que totes les activitats que es proposen esdevinguin oportunitats per a aprendre i per a avaluar amb una clara orientació formadora.

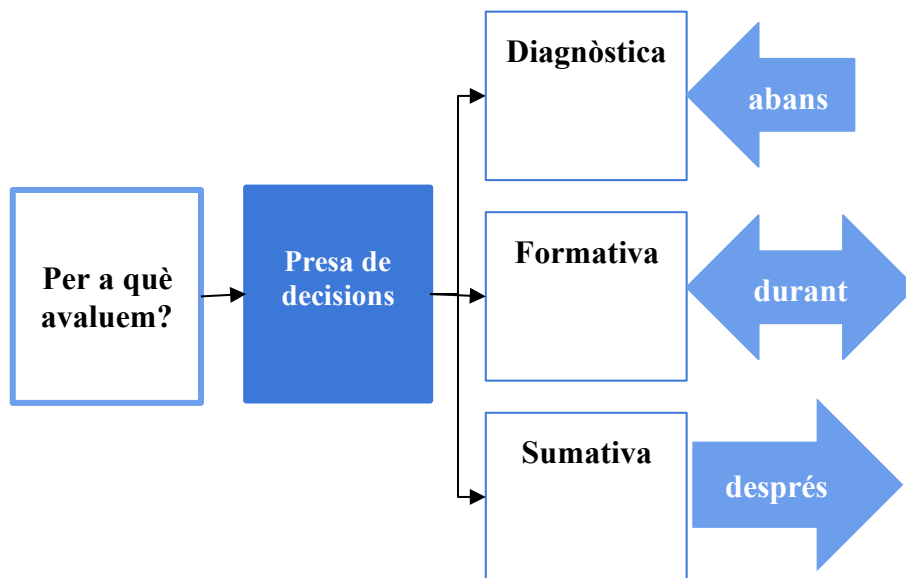
 Pensem-hi!

- *Estem utilitzant les TIC per a implementar les mateixes dinàmiques d'avaluació o realment estem aprofitant-ne els avantatges i oportunitats per fer coses diferents?*

En aquest sentit, doncs, entenem que l'avaluació ha de ser:

- **Continuada**, al llarg de tot el procés d'aprenentatge, i no només final.
- **Formativa**, orientada a la millora, no només a mesurar i qualificar, sinó a oferir oportunitats de millorar l'aprenentatge.

En aquesta línia, l'avaluació pot tenir diferents finalitats o propòsits:

En primer lloc, **l'avaluació diagnòstica** es porta a terme al començament del procés d'ensenyament i aprenentatge amb la finalitat de saber quin és el nivell de coneixements previs o de desenvolupament competencial inicial de l'estudiantat. En segon lloc, **l'avaluació formativa** és aquella que es realitza al llarg del procés educatiu per tal d'acompanyar, ajudar i realitzar un seguiment que permeti a l'estudiantat progressar i millorar amb una intenció clarament reguladora i de supervisió del desenvolupament de les competències. I, en tercer lloc, **l'avaluació sumativa** és aquella que es porta a terme en acabar un procés d'aprenentatge, de manera que certifica si s'han desenvolupat les competències plantejades.

Important!

Per dur a terme una avaluació de l'aprenentatge útil i de qualitat, les fites d'aquesta i els mètodes utilitzats han de ser coherents amb els objectius educatius.

2.2 Disseny per competències

Entenem per **competència** la integració articulada de diferents coneixements complexos que s'activen o mobilitzen per fer front de la manera més idònia a situacions diverses i actuant de forma eficaç.

Per aquest motiu, una proposta educativa ha d'integrar no només coneixements sinó també....

... **competències transversals** relacionades amb la formació integral de les persones
i **competències específiques** relacionades amb la formació professional.

Les competències estan en constant desenvolupament, i aquest fet en condiona les propostes d'avaluació, les quals esdevenen una peça clau en aquest procés de desenvolupament continuat de capacitats i habilitats. En definitiva, un procés orientat a la millora i a l'assoliment de nous coneixements.

Per això, l'avaluació ha d'estar orientada a mesurar i valorar el desenvolupament continuat d'aquestes competències, i ho ha de fer a partir de la recollida d'informació sobre aprenentatges diversos que puguin presentar-se com a evidències vàlides dels diferents nivells dels criteris de desenvolupament competencial de l'estudiantat.

En aquest sentit, dissenyar per competències implica:

- *La innovació en l'avaluació, enfocada a guiar el procés d'aprenentatge, pot aportar l'impuls necessari per a poder transformar una educació molt basada encara amb la transmissió de coneixements cap a una educació basada en competències.*

1

Una avaluació que contextualitzi l'aprenentatge per fer-lo més significatiu.

2

Una avaluació coherent amb el mètode escollit i que permeti registrar tant el procés com els resultats d'aprenentatge.

3

Una avaluació que faci explícits els criteris d'avaluació a l'estudiantat, en relació al desenvolupament de les competències.

4

Una avaluació que traslladi part de la responsabilitat a l'estudiantat per fomentar l'autonomia, l'esperit crític i l'autoreflexió.

5

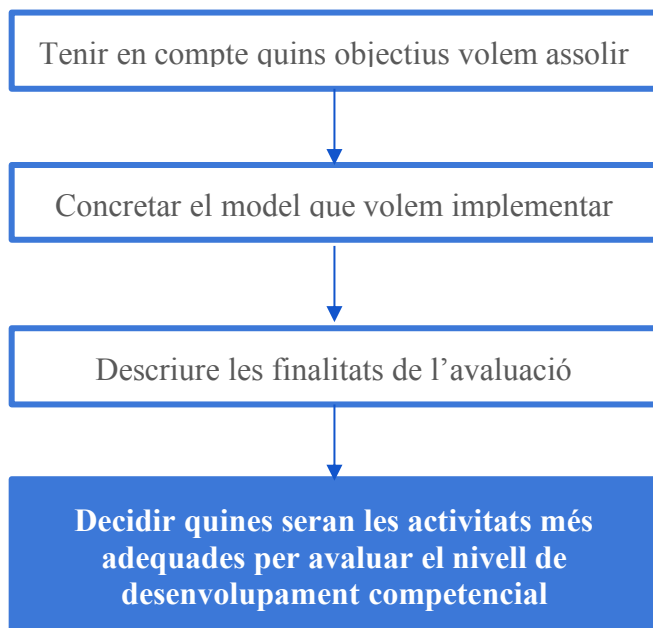
Una avaluació que no es basi només en la valoració d'un sol lliurament, d'una prova o un producte puntual, sinó que es desenvolupi a partir de la valoració de diferents evidències d'aprenentatge.

3. Planificació de l'avaluació

Per a dissenyar un model d'avaluació basat fonamentalment en l'ús de tecnologies digitals per a entorns educatius en línia, ens cal identificar primer quines característiques ha de tenir aquesta avaluació, perquè es

pugui implementar en un context en línia i en puguem treure el màxim rendiment.

Quan ens disposem a dissenyar i planificar el tipus d'avaluació que volem proposar, cal:

Per tant, és important decidir:

- L'objecte de l'avaluació (QUÈ).
- L'enfocament i la finalitat de l'avaluació (COM i PER A QUÈ).
- Les condicions i les activitats d'aprenentatge (CONTEXT).
- Els criteris o estàndards d'avaluació (CRITERIS).
- El moment en què la volem implementar (QUAN).
- Els rols que tindran el professorat i l'estudiantat (QUI /ROLS).
- La tecnologia disponible (RECURSOS TIC);
- Els instruments que caldrà dissenyar (INSTRUMENTS D'AVALUACIÓ);
- El tipus de feedback que es voldrà proporcionar i amb quin objectiu, quan i com, individual/grupal (SEGUIMENT/FEEDBACK).

Els agents implicats en el procés d'ensenyament i aprenentatge han de conèixer quin és el pla d'avaluació que es proposa, i alhora cal que s'apropiïn dels criteris d'avaluació (dimensions i ítems dels quals es compon el desenvolupament d'una competència estructurat per nivells).

Pensem-hi!

Hauríem de començar a planificar la nostra formació amb la següent pregunta i reflexionar sobre el paper de l'avaluació davant d'aquest repte:

Quines competències han de desenvolupar els meus i les meves estudiants, i com hi puc contribuir perquè així sigui des de la planificació de l'avaluació?

Important!

L'avaluació per competències ha de ser clara i comprensible per al professorat i per a l'estudiantat. Per tant, els criteris d'avaluació han de ser coherents en relació a les activitats, als objectius i a les competències.

El model d'avaluació ha de ser el marc de referència que ajuda a planificar i a dissenyar els escenaris des d'on es podran **mesurar els nivells de desenvolupament de les competències de l'estudiantat**. Aquests escenaris s'elaboren tenint en compte els criteris i instruments d'avaluació que permetran **oferir feedback a cada estudiant**, perquè pugui prendre decisions sobre el seu procés d'aprenentatge.

4. Seguiment i feedback

Des de la premissa d'una avaluació formativa, cal avaluar l'aprenentatge facilitant un feedback continuat i abordant els encerts i els errors amb una clara orientació cap a la millora, ajudant així a progressar a aquests i aquestes estudiants. Quan es fa des d'una perspectiva reguladora, **l'avaluació esdevé un dels motors clau de l'aprenentatge i en fomenta la reflexió crítica.**

Important!

L'avaluació hauria de fomentar l'aprenentatge autoregulat dels i de les estudiants mitjançant estratègies de participació de l'estudiantat com ara l'autoavaluació i l'avaluació entre iguals.

L'avaluació formativa es defineix com aquella avaluació que proporciona un feedback continuat a l'estudiantat sobre el seu desenvolupament, perquè pugui millorar el seu procés d'aprenentatge.

El seguiment o feedback proporcionat en el context d'una avaluació formativa pot aportar els següents beneficis per a l'estudiantat:

- Potenciar la cultura de l'autoreflexió sobre el seu propi procés d'aprenentatge.
- Desenvolupar el pensament crític i l'aprenentatge autoregulat de l'estudiantat.
- Permetre als estudiants i a les estudiants demostrar el seu coneixement de maneres múltiples i amb evidències.
- Identificar oportunitats per a millorar en les següents tasques.
- Rebre informació sobre com s'està progressant al llarg del procés d'ensenyament i aprenentatge i com s'està aprenent.

Hi ha algunes estratègies per facilitar feedback en línia utilitzant:

- Tutorització automatitzada, com els xatbots o altres.
- Correcció automatitzada de les tasques.
- Recepció de comentaris escrits i orals en diversos formats.
- Valoració de criteris d'avaluació via rúbriques o escales.
- Enviament d'emoticons amb expressions diverses.
- Utilització d'ePortafolis electrònics.

Important!

El feedback formatiu permet a l'estudiant millorar i refinar el seu treball.

Per a implementar un feedback útil, el professorat ha de reflexionar sobre algunes de les preguntes següents:

1. El feedback està, realment, ajudant-lo a millorar l'aprenentatge?
2. L'estudiantat sap què ha de fer amb el feedback?
3. Hem inclòs exemples dels resultats d'aprenentatge que han d'obtenir en relació a la tasca que es proposa que facin?
4. Estem proporcionant informació sobre com haurien de millorar la propera tasca?
5. Estem facilitant el feedback a temps, perquè sigui útil per al seu aprenentatge?

6. Estem facilitant un feedback personalitzat, ja sigui grupal o individual, si és necessari?

5. Estratègies d'avaluació amb l'ús d'eines i recursos digitals

5.1 Mètodes i estratègies

Segons l'enfocament de l'avaluació que es vol implementar, i de les estratègies que es volen posar en joc, l'ús dels mètodes i dels instruments varia.

Si utilitzem un enfocament d'avaluació formativa basat en competències, és important **planificar múltiples metodologies i estratègies d'avaluació que permetin al professorat partir de diverses evidències i mostres d'aprenentatge** que l'ajudin a emetre una valoració més acurada i justa.

Algunes d'aquestes estratègies i instruments d'avaluació poden ser:

OBSERVACIÓ	Observació directa del professorat a l'entorn virtual, de manera síncrona o asíncrona, en espais col·laboratius, etc.
PROJECTE	Producte final amb resultats parcials al llarg del procés d'elaboració i que demana retroalimentació continua.
DEBAT	Permet avaluar la capacitat d'argumentació, de generar i construir noves idees a partir de les aportacions dels altres, de contrastar, de reflexionar, de ser crític, etc.
QÜESTIONARI	Aporta dades quantitatives o qualitatives, es poden gestionar respostes automatitzades o semi-automatitzades, es poden fer estadístiques globals del grup i valorar el progrés del grup classe, etc.
SÍNTESE	Producte resumit que ens pot aportar informació del nivell de comprensió dels temes, de detecció d'allò rellevant, de capacitat de síntesi, concreció, etc.
PRODUCTE ESCRIT	Que es pot generar a partir de múltiples tipologies d'activitats (informes, assajos, memòries, etc.).

RESOLUCIÓ D'UN PROBLEMA	Es planteja una situació que requereix una solució i a banda del resultat es pot valorar el procés, la capacitat de raonament, de buscar solucions, etc.
AUTOAVALUACIÓ	Aporta informació a l'estudiantat de com es veuen ells mateixos en el procés d'aprenentatge i fomenta l'esperit crític.
AVALUACIÓ COL·LABORATIVA	Anomenada també co-avaluació, on els estudiants i les estudiants són avaluats pels seus companys i companyes i els fa més conscients dels seus errors i els desperta l'esperit crític.
ePORTAFOLI	Esdevé una metodologia i un instrument, alhora, on l'estudiantat pot presentar evidències d'aprenentatge en relació a les competències desenvolupades, i des d'on el professorat pot fer-ne el seguiment, facilitar feedback i avaluar al llarg d'un període determinat.
RÚBRICA	És una guia que presenta els criteris d'avaluació del desenvolupament d'una competència. Aquests criteris es presenten en una graella, i en definim el nivells de desenvolupament amb descriptors. La rúbrica es pot utilitzar tant per part del professorat com per l'estudiantat, perquè permet autoavaluar, co-avaluar i avaluar.

5.2 Eines i recursos digitals

Existeixen tot un seguit d'aplicacions que poden donar suport als processos d'avaluació i ajudar a analitzar les respostes de l'alumnat.

Les eines i els recursos **haurien de permetre presentar una selecció d'evidències en relació a les competències que es van desenvolupant al llarg del procés d'aprenentatge**. En funció de l'objectiu, la selecció d'evidències i la seva presentació contemplaran elements de reflexió i l'ús de diferents suports que facilitin l'avaluació d'aquestes evidències.

Aquestes eines s'elaboren a partir dels **criteris de desenvolupament de les competències en relació als resultats d'aprenentatge obtinguts i que ens permetran avaluar-les, aportant els següents beneficis:**

- Al **professorat**, establir un marc d'avaluació compartit per tots els agents que han d'intervenir; fer transparents les regles que s'apliquen per a mesurar i valorar els nivells d'assoliment del desenvolupament de les competències; i optimitzar el procés d'aprenentatge.

- b) A [l'estudiantat](#), conèixer els aspectes a millorar i comprometre's en la seva pròpia avaluació i en l'autoregulació del seu aprenentatge esdevenint actors actius del seu procés d'avaluació.

6. Síntesi

I com a síntesi, podem resumir que els principis clau de l'avaluació en línia serien els següents:

1. Participació més activa de l'estudiantat en el procés i resultats del seu aprenentatge.
2. Èmfasi en l'avaluació contínua com a enfocament formatiu.
3. Utilització variada de mètodes i d'instruments digitals que faciliten un desenvolupament de les competències més integrat i integral.
4. Avaluació basada en la presentació d'evidències d'aprenentatge en diferents formats digitals.
5. Protagonisme del feedback en totes les seves dimensions (retroalimentació contínua, orientat a la millora, dialògic, que fomenti l'autoregulació i la motivació)
6. Utilització més intensiva de les tecnologies digitals com a suport al seguiment i acompanyament continuat.
7. Obtenció de dades analítiques que poden ajudar a monitoritzar millor els processos d'aprenentatge i a prendre decisions de manera més àgil.